

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”
Rektor _____ Sh. Sirojiddinov

2018 yil “25” 08

O‘ZBEK TILINI O‘QITISH METODIKASI

FANI DASTURI

Bilim sohasi: 100 000 – Gumanitar
Ta‘lim sohasi: 110 000 -- Pedagogika
120 000 - Gumanitar
Ta‘lim yo‘nalishi: 5111200 – O‘zbek tili va adabiyoti
5120100- Filologiya va tillarni o‘qitish (o‘zbek tili)

Toshkent-2018

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018-yil 25.08. dagi 744 - sonli buyrug'ining 6 - ilovasi bilan fan dasturi ro'yxati tasdiqlangan.

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2018-yil 18.08. dagi "4" - sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

T.Yusupova Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti O'zbek tilini o'qitish metodikasi kafedrasida dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi

K.Mavlonova Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti O'zbek tili o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchisi

Taqrizchilar:

Jiyanova N. O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Xolmonova Z. Alisher Navoiy nomidagi ToshDO*TAU O'zbek tili va adabiyoti fakulteti Tilshunoslik nazariyasi, leksikografiya va dialektologiya kafedrasida professori, f.f.d.

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti o'quv-uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (2018-yil 05.07. dagi 18-sonli bayonnomasi).

I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

Bugungi kunda ona tili va adabiyot ta'limi oldiga o'z fikrini og'zaki va yozma tarzda to'g'ri va ravon bayon qiladigan, kitobxonlik madaniyati shakllangan, mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan, o'z g'alar fikrini anglaydigan muloqot va nutq madaniyati rivojlangan shaxsni kamol toptirish maqsadi qo'yilgan. Mazkur maqsadni amalga oshirish, o'quvchilarning nutqiy va lingvistik kompetensiyasini DTS darajasida shakllantirishda O'zbek tilini o'qitish metodikasi fanining alohida o'rni bor.

Ushbu fan ta'lim bosqichlarida olib boriladigan dars turlari, ona tilini o'qitishning turli zamonaviy metod va usullaridan foydalanish jarayoni, o'quvchilarga ona tilidan bilim va malaka berish yo'llari, ona tili ta'limining asosiy vazifasi bo'lgan o'quvchilarning fikrlash salohiyatini, aqliy rivojlanishini, mantiqiy tafakkurini o'stirish, o'zini, o'z g'alarini va borliqni til vositasida anglashni hamda fikr va his-tuyg'ularini ona tilining keng imkoniyatlari doirasida bayon eta olishga o'rgatish jarayonlarining mohiyatini tushunishda talabalarni zarur bo'lgan bilimlar bilan qurollantiradi.

"O'zbek tilini o'qitish metodikasi" fani umumkasbiy fanlar blokiga kiritilgan kurs hisoblanib, 2- va 3-kurslarda o'qitilishi maqsadga muvofiq. Mazkur fan pedagogikaning xususiy didaktik siklidagi fanlardan biri bo'lib, tilshunoslik fanlari hamda ona tili ta'limi jarayonlari bilan bog'liqdir va "Nima o'qitiladi?", "Qanday o'qitiladi?", "Qanday tashkiliy shakllar vositasida o'qitiladi?" degan savollarga javob izlaydi. "O'zbek tilini o'qitish metodikasi" fani o'zbek tili va adabiyoti mutaxassisligi bo'yicha yetuk kadrlar tayyorlash, ta'lim tizimida ona tilini o'qitishni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Har tomonlama bilimlari, malakali, muayyan tajribaga ega bo'lgan, innovatsion ta'lim mohiyatini anglagan, an'anaviy milliy pedagogika hamda rivojlangan davlatlarning ilg'or tajribasidan, eng so'nggi zamonaviy yutuqlaridan boxabar, og'zaki va yozma nutqi ravon mutaxassis-kadrlarni tayyorlashda mazkur o'quv fani dolzarb ahamiyat kasb etib, uning oliy kasbiy ta'limdagi o'rni ko'rsatadi.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifalari

"O'zbek tilini o'qitish metodikasi" fanini o'qitishdan maqsad - ona tili ta'limining ilmiy - nazariy asoslarini, o'qitishning eng qulay va zamonaviy metodlarini ta'limning turli bosqichlarida qo'llay olishni, bo'lajak o'qituvchilarga qo'yiladigan kasbiy talablar asosida ona tili fanini zamon talablari darajasida o'qitishning samarali metodlari, shakl va usullarini o'rgatish, ularni amaliyotga tatbiq qilishning pedagogik-metodik imkoniyatlarini yoritishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni zaruriy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini rivojlantirish, ularda kasbiy-pedagogik hamda metodik ko'nikma va malakalarni shakllantirish, mustaqil ijodiy fikrlash qobiliyati, o'qituvchilik kasbiy madaniyatini kamol toptirishga o'rgatish vazifalarini bajaradi.

Talaba:

- o'zbek tilini o'qitish metodlari, usullari, ularning nazariy asoslari, ona tili fanining ta'lim tizimida tutgan o'rni, ona tilining har bir sathi doirasida o'quvchilarga beriladigan BKMlar majmuasi, o'zbek tili va adabiyot o'qituvchisining innovatsion pedagogik faoliyatining nazariy-metodik asoslari, pedagogik faoliyatni amalga oshirish metodikasi haqidagi **bilimlarga**;

- o'zbek tili fani bo'yicha o'quvchilarni mustaqil tahsil olishga yo'llash, ona tili fani bo'yicha o'quvchilar bilimini baholay olish, darslarni loyihalashtirish va tashkil etish metodlarini to'g'ri tanlash, muammolar yechimlarini topa olish **ko'nikmalariga**;

- umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi o'zbek tili ta'limi mazmuni, bu fanlarni o'qitishda uning qismlari, boblariga xos xususiyatlarini tahlil qila olish, o'zbek tili ta'limida an'anaviy va noan'anaviy dars shakllarini qo'llash, o'quvchilar o'quv-biluv faoliyatini faollashtirishga qaratilgan dars usullaridan foydalanish, darsdan tashqari mashg'ulotlarni aniq va maqsadli tashkil eta olish, o'z shaxsiy va kasbiy axborot maydonini loyihalashtirish **malakalariga** ega bo'lishi kerak.

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-modul. O'zbek tilini o'qitishning umumiy asoslari

1-mavzu. Ona tili ta'limi jarayonini tashkil etishning huquqiy-me'yoriy asoslari

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ta'lim va tarbiya jarayonlarining asosiy qonun hujjati sifatida. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va kadrlar tayyorlash milliy dasturi. "Davlat tili to'g'risida"gi va "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi qonunlarning til ta'limida tutgan o'rni. Ona tilini o'qitish konsepsiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 13-maydagi "PF-4797-sonli farmonining mazmun mohiyati va uning ona tili ta'limi oldiga qo'ygan vazifalari xususida.

2-mavzu. O'zbek tili o'qitish metodikasi mustaqil fan sifatida

"O'zbek tilini o'qitish metodikasi" fanining maqsad va vazifalari. O'zbek tilini o'qitish metodikasi fanining tarixiy shakllanishi, rivojlanishi va hozirgi ahvoli.

O'zbek tili o'qitish metodikasining tekshirish (ilmiy-tadqiqot) metodlari. O'zbek tilini o'qitish metodikasi fanining boshqa fanlar (falsafa, mantiq, pedagogika, psixologiya, tilshunoslik, adabiyot) bilan aloqadorligi.

Ona tili o'qituvchisi va unga qo'yiladigan kasbiy talablar.

3-mavzu. O'zbek tilini o'qitishga doir yondashuv va tamoyillar

Ona tilini o'qitishga doir yondashuvlar. Ona tili o'qitishning umumdidaktik tamoyillari: ta'lim, tarbiya va rivojlanishning uyg'unligi, ilmiylik va tushunarlilik, uzviylik va uzluksizlik, nazariyani amaliyot bilan bog'lash, onglik, faollik va mustaqillik, ko'rgazmalilik, ilmiylik, tizimlilik va izchillik tamoyillari. Ona tili

o'qitishning o'ziga xos tamoyillari. Ona tili o'qitishda integrativ yondashuv. O'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirish tamoyillari.

2- modul. O'zbek tilini o'qitish metodlari tasnifi, turlari va mazmuni

1-mavzu. O'zbek tilini o'qitish metodlari

"Tamoyil" va "metod" tushunchalari. O'zbek tilini o'qitish metodlari tasnifi. Til ta'limida o'quvchi va o'qituvchi munosabatlari.

O'zbek tilini o'qitish metodikasida modulli, masofaviy, eksternat, muammoli, dasturlashtirilgan ta'lim turlarining mazmuni.

An'anaviy va noan'anaviy darslar.

2-mavzu. O'zbek tili darslarining tiplari

O'zbek (ona) tili darslarining maqsad va tuzilishiga ko'ra tasnifi: ta'limiy va nazorat darslari. Ta'limiy darslarning tasnifi: yangi bilim berish darsi; ko'nikma va malakalarni shakllantirish darslari; o'rganganlarni takrorlash darslari; xatolar ustida ishlash darslari. Nazorat darslarining tasnifi.

3-mavzu. Til ta'limida innovatsion pedagogik texnologiyalar

O'zbek tili darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalar. Innovatsion texnologiyalar asosida tashkil qilingan darslarda kafolatlangan natijaga erishish omillari.

4-mavzu. Til ta'limida axborot – kommunikatsiya texnologiyalari.

O'zbek tili darslarida axborot-kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish metodikasi. Ona tili darslarida qo'llaniladigan grafik-organayzerlar.

Multimediya dasturlari. Taqdimot materiallariga qo'yiladigan didaktik talablar.

5-mavzu. Ona tili ta'limida rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasi

Rivojlangan xorijiy davlatlar (Angliya, Germaniya, Koreya, Yaponiya) ta'lim tizimida ona tilini o'qitish tajribasi, metodlari va ulardan foydalanish.

3- modul. Ona tili ta'limi vositalari

1-mavzu. Ona tili fani bo'yicha uzluksiz ta'limning Davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlari mazmuni

Ona tilidan uzviylashtirilgan Davlat ta'lim standarti mazmuni. O'quv dasturining tarkibi va mazmuni. Chuqurlashtirilgan ona tili dasturlari mazmuni. Chuqurlashtirilgan dasturlar asosida ishlash usullari.

2-mavzu. Kompetensiyaga yo'naltirilgan ona tili o'quv dasturi

Ona tili ta'limi orqali o'quvchilarning tayanch, lingvistik va nutqiy kompetensiyalarini shakllantirish usullari. Nutqiy kompetensiyalar: tinglab tushunish, o'qish, gapirish yozish. Lingvistik kompetensiyalar: fonetik, leksik, grammatik va ta'lim bosqichlari uzviylashtirilgan DTSda ularga qo'yiladigan

minimum talablar. O'zbek tilidan til sathlarini o'rganishda o'quvchilarning og'zaki, yozma va bog'lanishli nutqini o'stirish bo'yicha umumta'lim maktablari, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari DTS, dastur va darsliklarining tarkibi va mazmuni.

3- mavzu. Uzlaksiz ta'limning ona tili fanidan darsliklarning tuzilishi va mazmuni

Darslik va unga qo'yiladigan talablar.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining "Ona tili" darsliklarining tuzilishi va mazmuni.

Akademik litseylar hozirgi o'zbek adabiy tili va kasb-hunar kollejlari ona tili darsliklarining o'ziga xos xususiyatlari.

O'quv va metodik qo'llanmalar haqida ma'lumot. Lug'atlar, qomuslar, axborot-ma'lumot manbalari va ulardan foydalanish usullari.

4-mavzu. Ona tili o'qituvchisi faoliyatida qo'llaniladigan hujjatlar

Umumiy o'rta ta'lim maktablari ona tili fanidan tuziladigan yillik, yarim yillik, choraklik rejalari. Taqvimiy-mavzu rejalarni tuzish. Dars ishlanmasi o'qituvchining asosiy ish hujjati sifatida.

Dars kuzatish va dars tahlili: metodologik tahlil, psixologik tahlil, pedagogik tahlil.

4- modul. Ona tili bo'limlarini o'qitish metodikasi

1-mavzu. Fonetika bo'limini o'qitish metodikasi

Fonetika o'qitishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari. Nutq tovushlarini o'qitish metodlari. Fonetikani o'qitishning grafika, orfoepiya va orfografiya bo'limlari bilan uzviy bog'liqligi. O'quvchilarda bu bo'limlar yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish usullari.

2-mavzu. Leksikologiya bo'limini o'qitish metodikasi

Leksikologiya o'qitishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari. So'z, uning lug'aviy ma'nosi, ma'no ko'chish yo'llari ustida ishlash usullari. So'zlarning shakl va ma'no munosabatiga ko'ra turlarini o'qitish orqali o'quvchilar nutqini o'stirish metodikasi. O'zbek tili lug'at tarkibi qatlamlari ustida ishlash usullari.

Frazeologiyani o'qitishning maqsad, vazifalari va metodlari. Frazeologik birliklar o'quvchilar nutqini o'stiruvchi vosita sifatida.

Leksikografiya o'qitishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari. Lug'at va uning turlarini o'qitishning o'ziga xosligi. Lug'at tarkibidan to'g'ri foydalanish omillari.

Leksik tahlil metodikasi.

3-mavzu. Morfemika va so'z yasashini o'qitish metodikasi

Morfemikani o'qitishning maqsadi, vazifalari, tamoyillari va uning orfografiya bilan uzviyligi. So'z tarkibi: asos va qo'shimchalar, qo'shimchalarning

turlarini o'qitish metodikasi. Ona tili darslarida morfem lug'atlarning o'quv materiali sifatidagi o'rni.

So'z yasashini o'qitishning maqsad, vazifalari va metodlari. So'z yasash usullarini o'qitish orqali o'quvchilarning so'z boyligini oshirish yo'llari.

Morfemik tahlil metodikasi.

4-mavzu. Morfologiyani o'qitish metodikasi.

Morfologiya o'qitishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari. So'zlarning grammatik ma'nosi ustida ishlash usullari. Mustaqil so'zlarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari. Fe'l, ot, sifat, son, olmosh va ravish so'z turkumlarini zamonaviy vositalar asosida o'qitishni loyihalashtirish.

Yordamchi so'z turkumlarini o'qitish metodikasi. Modal, undov va taqlid so'zlarni o'qitishda qo'llaniladigan metod va usullar.

Morfologik tahlil metodikasi.

5-mavzu. Sintaksis bo'limini o'qitish metodikasi

Sintaksis bo'limini o'qitishning maqsadi, vazifalari, tamoyillari va uning boshqa bo'limlar bilan aloqadorligi.

So'z birikmasini o'qitish metodikasi. So'z birikmasining bog'lanish usullari ustida ishlash. So'z birikmasi tahlilini o'tkazish metodikasi.

Gap sintaksisini o'qitish metodikasi. Gapning asosiy belgilari, ifoda maqsadi va tuzilishiga ko'ra turlarini o'qitishga innovatsion yondashuv. Sintaksisning punktuatsiya bo'limi bilan uzviy bog'liqligi.

Sodda gapni o'qitish metodikasi. Gap bo'laklari ustida ishlash. Sodda gap tahlilini o'tkazish metodikasi.

Qo'shma gapni o'qitish metodikasi. Qo'shma gap turlarini o'rgatish usullari. Qo'shma gap tahlilini o'tkazish metodikasi.

6-mavzu. Punktuatsiya o'qitish metodikasi

Punktuatsiya o'qitishning o'ziga xosligi. Punktuatsion xatolarning tiplari. Tinish belgilarining qo'llanishi ustida ishlash usullari.

7-mavzu. Nutq uslublari ustida ishlash metodikasi

Nutq uslublari bo'limini o'qitishning maqsadi, vazifalari va tamoyillari. Nutq uslublarning o'ziga xos jihatlari va uni o'qitishda integrativ yondashuv. Nutq uslublarni o'qitish orqali o'quvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish metodikasi.

8-mavzu. O'quvchilarning og'zaki, yozma va bog'lanishli nutqini o'stirish mazmuni

Til sathlarini o'rganishda o'quvchilarning og'zaki, yozma va bog'lanishli nutqini o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari. Til sathlarini o'rganishda og'zaki, yozma va bog'lanishli nutqni o'stirish usullari.

9-mavzu. O'quvchilar bilimni nazorat qilish va baholash usullari

O'quvchilar bilimni nazorat qilishda qo'llaniladigan yozma ish turlari. Test, testlarning turlari, tashkil qilish texnologiyasi.
Baholash mezonlari.

10- mavzu. Darsdan tashqari ishlarni tashkil qilish metodikasi

Darsdan tashqari ishlarning mazmun-mohiyatiga ko'ra turlari: 1) fakultativ; 2) sinfdan tashqari ishlar; 3) til to'garaklari; 4) ko'rik-tanlovlar; 5) til bayramlari; 6) fan olimpiadalari; 7) maktab, AL va KHK devoriy gazetalari; 8) konferensiyalar. Darsdan tashqari ishlarning til ta'limida tutgan o'rnini. Ona tili o'quv xonasini jihozlash.

IV. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Talabalar darslarni, alohida mashg'ulotlarni tashkil qilishda foydalaniladigan didaktik materiallarni tayyorlash, ularni rejalashtirish hamda bevosita amaliyotda qo'llash bo'yicha amaliy topshiriqlarni bajarishadi, ta'lim bosqichlari ona tili dastur va darsliklarini chuqur o'rganadilar, ulardagi har bir nazariy qoida va amaliy mashq hamda topshiriqlarni tahlil qiladilar. Shuningdek, mashg'ulotlarda "O'zbek tilini o'qitish metodikasi" fanidan mavjud darslik va o'quv qo'llanmalari, metodist olimlarning monografiya, qo'llanma, maqolalarini konspektlashtirish, ular asosida dars ishlanmalarini yaratish, o'rganish va o'zlashtirish ma'lumotlari asosida taqdimotlar tayyorlash va namoyish etish, shuningdek, metodik jurnallardagi yangi ilmiy maqolalarga annotatsiya yozish yo'llari bilan tanishadilar.

Amaliy mashg'ulotlarida ta'limning turli bosqichlarida tashkil etiladigan dars turlari uchun ko'rgazmalik materiallar, jadval va tarqatma materiallarning eskizlarini tayyorlash ishlari amalga oshiriladi.

Tavsiya qilinadigan amaliy mashg'ulot mavzulari:

1. O'zbek tilini o'qitishda qo'llaniladigan huquqiy va me'yoriy hujjatlar.
2. O'zbek tilining o'qitilishining tarixiy taraqqiyoti
3. O'zbek tilini o'qitish metodikasi fanining boshqa fanlar bilan aloqadorligi.
4. Ona tili o'qituvchisi va unga qo'yiladigan kasbiy talablar.
5. O'zbek tilini o'qitishning umumdidaktik va o'ziga xos tamoyillari.
6. Ona tili darslarida ko'rgazmalilik.
7. O'zbek tilini o'qitish metodlarining tasnifi
8. Ta'limiy va nazorat darslari mazmuni va turlari
9. Ona tili darslarida qo'llaniladigan innovatsion pedagogik texnologiyalar
10. Ona tili darslarida qo'llaniladigan axborot – kommunikatsiya texnologiyalari.
11. O'zbek tilini o'qitishda rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasi

12. Ona tilidan uzviylashtirilgan DTS va o'quv dasturi mazmuni.
13. Ona tili o'quv dasturida berilgan tayanch kompetensiyalar
14. Ona tili o'quv dasturida berilgan fan (predmet)ga oid kompetensiyalar.
15. Darslik va unga qo'yiladigan talablar.
16. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 5-, 6- va 7-sinf "Ona tili" darsliklarining tuzilishi va mazmuni
17. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 8- va 9-sinf "Ona tili" darsliklarining tuzilishi va mazmuni
18. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 10- va 11-sinf "Ona tili" darsliklarining tuzilishi va mazmuni
19. Akademik litseylar hozirgi o'zbek adabiy tili va kasb-hunar kollejlari ona tili darsliklarining o'ziga xos xususiyatlari.
20. Ona tili o'qituvchisi faoliyatida qo'llaniladigan hujjatlar
21. 5-sinf ona tili darslarida fonetika bo'limini o'qitish usullari
22. Akademik litsey hozirgi o'zbek adabiy tili darslarida fonetika bo'limini o'qitish usullari
23. 5-sinf ona tili darslarida leksikologiya bo'limini o'qitish usullari
24. Akademik litsey hozirgi o'zbek adabiy tili darslarida leksikologiya bo'limini o'qitish usullari
25. 6-sinf ona tili darslarida so'z yasashini o'qitish metodikasi
26. Akademik litsey hozirgi o'zbek adabiy tili darslarida morfemika va so'z yasashini o'qitish metodlari
27. 6-sinf ona tili darslarida mustaqil so'z turkumlarini o'qitish metodlari.
28. 7-sinf ona tili darslarida yordamchi so'z turkumlarini o'qitish metodlari.
29. Umumta'lim maktablari ona tili darslarida modal, undov va taqlid so'zlarni o'qitish.
30. 8-sinf ona tili darslarida so'z birikmasini o'qitish usullari.
31. Gapning ifoda maqsadiga ko'ra turlarini o'qitish
32. Akademik litsey hozirgi o'zbek adabiy tili darslarida sodda gap sintaksisini o'qitish metodlari
33. Akademik litsey hozirgi o'zbek adabiy tili darslarida qo'shma gap sintaksisini o'qitish metodlari
34. 9-sinf ona tili darslarida qo'shma gap va uning turlarini o'qitish usullari
35. Akademik litsey hozirgi o'zbek adabiy tili darslarida tinish belgilarini o'rgatish mazmuni
36. Nutq uslublarini o'qitish metodikasi
37. Ta'lim bosqichlarida matn va uning turlarini o'rgatish
38. O'quvchilar bilimni nazorat qilish va baholash usullari ustida
39. Darsdan tashqari ishlarni tashkil qilish metodikasi
40. Ona tili va adabiyot o'quv xonasini jihozlash.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Talaba mustaqil ta'limda o'zbek tilini o'qitish metodikasi fanining xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishi tavsiya etiladi:

- darslik va o'quv qo'llanmalari bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha o'zbek tilini o'qitish metodikasi fani bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash;
- talabaning o'quv, ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fan bo'limlari va mavzularini chuqur o'rganish;
- faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ta'lim mavzulari:

1. O'zbek tilini o'qitish metodikasi fani bo'yicha adabiyotlarni o'rganish va tahlil qilish.
2. O'zbek tilidan darslik va o'quv qo'llanmalarining boblari va mavzularini o'rganish.
3. O'zbek tilidan tarqatma materiallar tayyorlash. (Bo'limlar bo'yicha)
4. O'qitish metodlari bo'yicha materiallar tayyorlash.
5. Fonetika va fonologiyani o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
6. Ta'lim bosqichlarida leksikologiyani o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
7. Ta'lim bosqichlarida frazeologiyani o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
8. Ta'lim bosqichlarida morfemikani o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
9. Ta'lim bosqichlarida so'z yasashini o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
10. Ta'lim bosqichlarida morfologiyani o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
11. Ta'lim bosqichlarida so'z birikmasi sintaksisini o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
12. Ta'lim bosqichlarida sodda gap sintaksisini o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
13. Ta'lim bosqichlarida qo'shma gap sintaksisini o'qitish bo'yicha dars ishlanmalari tayyorlash.
14. Ona tilidan nazorat shakllarini tashkil etish.
15. Test texnologiyalari bo'yicha materiallar tayyorlash.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan portfolio, dars ishlanmasi, ilmiy maqola, taqdimot, grafik organayzer, grammatik jadvallar tayyorlash tavsiya etiladi.

VI. Fan bo'yicha kurs ishi.

Kurs ishi fan mavzulariga taalluqli masalalar yuzasidan talabalarga yakka tartibda tegishli topshiriq shaklida beriladi. Ma'ruza mashg'ulotlarida egallangan nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish, talabalarni ilmiy-nazariy qarashlar asosida umumlashma xulosalar chiqara olishga o'rgatish, ularning ijodiy tafakkurini o'stirish, ilmiy izlanishlar olib borish ko'nikmasini shakllantirish, fikrni izchil va ifodali bayon eta olishga o'rgatish fan bo'yicha tashkil etiladigan kurs ishlarining bosh maqsadi hisoblanadi.

Mazkur fan yuzasidan yoziladigan kurs ishi talabalarni ilmiy-ijodiy ishga yo'naltiruvchi amaliy faoliyat turi sifatida muhim ahamiyatga ega. Talaba kurs ishini yozish asosida keyinchalik yirikroq tadqiqot ishlarini bajarishga tayyorgarlik ko'radi. Shuningdek, fan bo'yicha tashkil etiladigan kurs ishlari talabalarni ta'limning yuqori bosqichida bitiruv malakaviy ishini yozishga tayyorlab boradi.

Kurs ishi uchun taxminiy mavzular:

1. O'zbek tili darslarida o'quvchilar so'z boyligini oshirish usullari.
2. Akademik litsey va kasb-hunar kollejlari davlat tilida ish yuritishga oid hujjatlar bilan ishlash usullari.
3. Ona tili ta'limida o'quvchilarning ijodiy fikrlashini o'stirishda kichik guruhlarda ishlashni tashkil qilish.
4. 6-sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutqini o'stirishda nazorat iklarining ahamiyati.
5. 7-sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutqini o'stirishda muammoli ta'limdan foydalanish.
6. 8-sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash salohiyatini o'stirishda kichik guruhlarda ishlashni tashkil qilish.
7. 9-sinf o'quvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirishda badiiy matn bilan ishlashning ahamiyati.
8. Akademik litsey adabiyot darslarida og'zaki va yozma nutqni o'stirish usullari.
9. O'quvchilarining og'zaki va yozma nutqini o'stirishda o'quv topshiriqlarining ahamiyati.
10. Ona tilidan takrorlash darslarini tashkil etish metodikasi.
11. Ona tili o'qituvchisida shakllanishi zarur bo'lgan tayanch kompetensiyalar.
O'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirish tamoyillari.
Ilg'or pedagogik texnologiyalarning turlari va mazmuni (ona tili darslari misolida).
Ona tili o'qitishda integrativ yondashuv va uning mohiyati.
Ona tili ta'limi jarayonida rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasidan foydalanish metodikasi.
Ona tili ta'limida savodxon shaxsni kamol toptirishning tayanch va xususiy kompetensiyalari.
Ona tilini boshqa gumanitar fanlarga bog'lab o'rganish metodikasi.

Ona tili darslarida tashkil qilinadigan ta'limiy o'yinlarning turlari va mazmuni.

Frazeologizmlarga oid bilimlarni o'qitish metodikasi.

Umumta'lim maktablarida lug'at bilan ishlashni tashkil etish metodikasi (5-sinf ona tili darslari misolida).

"Leksikologiya" bo'limini o'qitishda o'quvchilarda lingvistik va nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish yo'llari.

Hozirgi o'zbek adabiy tili darslarida so'z turkumlarining uslubiy xususiyatlarini o'qitishning nazariy va metodik asoslari.

O'quvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirishda olmosh so'z turkumining o'rnini.

O'quvchilarning morfologik vositalarni nutqiy uslublarda qo'llash malakalarini rivojlantirish usullari (10-sinf ona tili darslari misolida).

O'quvchilarning subyektiv bahe ifodalovchi qo'shimchalar uslubiyati ustida ishlash malakalarini rivojlantirish (10-sinf ona tili darslari misolida).

10-sinf ona tili darslarida zamon qo'shimchalarining uslubiy xususiyatlarini o'qitish metodikasi.

10-sinf ona tili darslarida o'quvchilarni ish qog'ozlari bilan ishlashga o'rgatish usullari.

Akademik litseylarda fonetika, orfoepiya va orfografiyani o'rganish metodikasi.

Og'zaki va yozma nutqni rivojlantirishda badiiy va matbuot materiallaridan foydalanish.

Ona tili darsliklarining tarkibi va mazmuni, darsliklar ustida ishlash.

VII. Malakaviy amaliyot

Pedagogik amaliyot:

Umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida o'tkaziladi va unda talabalar oliy ta'lim muassasasida olgan nazariy bilimlarini hayotga tatbiq etish ko'nikmalarini hosil qiladilar.

Talabalar ta'lim muassasasida malakali o'qituvchilarining 20-25 ta darsiga (passiv amaliyot) qatnashgan holda darsni tashkil etish ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak.

Talabalar ta'lim muassasasida pedagog rahbar nazorati ostida 8 ta sinov darsini amalda mavjud bo'lgan dasturga binoan ma'ruza va amaliy mashg'ulot materiallari asosida mavzu bo'yicha dars (faol amaliyot) olib borishi lozim. Amaliyot rahbari nazorati ostida o'quvchilar orasida 2-3 ta tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan tadbirlarni ishlab chiqish va o'tkazish ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak.

Ta'lim muassasasi o'quv hujjatlari bilan tanishib chiqishi lozim.

VIII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari

Asosiy adabiyotlar:

1. Kompetensiyaga yo'naltirilgan Davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi: Ona tili, adabiyot, o'zbek tili (5-9 sinflar). Toshkent, 2016.
2. To'xliyev B., Shamsiyeva M., Ziyodova T. O'zbek tili o'qitish metodikasi. T.: O'zbekiston Milliy kutubxonasi, 2010.
3. Gulomov A., Qodirov M. Ona tili o'qitish metodikasi. T.: Fan va texnologiyalar, 2012.
4. Roziqov O.v.b. Ona tili didaktikasi. - T.: Yangi asr avlodi nashriyoti, 2005.

Qo'shimcha adabiyotlar:

- 5.
6. N.Mahmudov, A.Nurmonov, A.Sobirov, V.Qodirov, Z.Jo'raboyeva. Ona tili: Umumta'lim maktablarining 5-sinfi uchun darslik / To'ldirilgan 4-nashri. T.: Ma'naviyat, 2015. - 224 b.
7. N.Mahmudov, A.Nurmonov, A.Sobirov, D.Nabiyeva. Ona tili: Umumta'lim maktablarining 6-sinfi uchun. T.: Tasvir, 2017. - 208 b.
8. N. Mahmudov va boshq. Ona tili: Umumta'lim maktablarining 7-sinfi uchun darslik / To'ldirilgan va qayta ishlangan 3-nashr. T.: Ma'naviyat, 2017. - 160 b.
9. M.Qodirov, H.Ne'matov, M.Abduraimova, R.Sayfullayeva. Ona tili. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 8-sinfi uchun darslik. - T.: Cho'lpon nomidagi NMIU, 2014. - 144 b.
10. N.M.Mahmudov, A.Nurmonov, A.Sh.Sobirov. Ona tili. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 9-sinfi uchun darslik. T.: Tasvir, 2010. - 128 b.
11. N.M.Mahmudov v.b. Ona tili. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 10-sinfi va kasb-hunar ta'limi muassasalari o'quvchilari uchun darslik. T.: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2017. - 112 b.
12. N.M.Mahmudov v.b. Ona tili. O'rta ta'lim muassasalarining 11-sinfi va kasb-hunar ta'limi muassasalari o'quvchilari uchun darslik. - T.: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2018. - 112 b.

Elektron ta'lim resurslari

<http://uza.uz/oz/documents/alisher-navoiy-nomidagi-toshkent-davlat-zbek-tili-va-adabiye-13-05-2016>

<http://www.ziyonet.uz/>

<http://www.pedagog.uz/>

www.forum.uz

www.ilm.uz

www.insho.uz